

Lovforslag nr. L 229. Fremsat den 17. marts 1993 af sundhedsministeren (Torben Lund)

Forslag

til

Lov om udbetaling af godtgørelse til umyndige HIV-positive blødere, transfusionssmittede m.fl.

§ 1. Kulancemæssig godtgørelse til umyndige HIV-positive blødere og transfusionssmittede samt til umyndige HIV-positive ægtefæller eller samlevere udbetales til værgens bestyrelse og rådighed, jf. § 2. Værgen skal på passende måde sørge for godtgørelsens anvendelse til bedste for den umyndige.

§ 2. Ved udbetaling af godtgørelse til værgens bestyrelse og rådighed i de i § 1 nævnte situationer finder følgende regler ikke anvendelse:

- 1) §§ 47 og 51 i lov om umyndighed og lavværgeomål (myndighedsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 443 af 3. oktober 1985, som senest ændret ved lov nr. 793 af 27. november 1990, og
- 2) lov om anbringelse og bestyrelse af umyndiges midler m.v..

§ 3. Pengebeløb under værgens bestyrelse efter § 1 skal indsættes i et pengeinstitut eller anbringes i værdipapirer i særskilt depot i den umyndiges navn.

Stk. 2. Pengebeløb kan dog uanset stk. 1 foreligge hos værgen som kontant beholdning, hvis beløbet er under 10.000 kr. eller må anses for nødvendigt til dækning af løbende udgifter.

§ 4. Værgen må ikke for den godtgørelse, der er under værgens bestyrelse og rådighed efter § 1, uden statsamtets samtykke erhverve fast ejendom for den umyndige. Såfremt fast ejendom er erhvervet, må værgen ikke uden statsamtets samtykke afhænde den umyndiges faste ejendom eller behæfte den med pant eller servitut og heller ikke bortforpagte eller bortleje den på usædvanlige vilkår eller på usædvanlig tid.

§ 5. Værgen kan ved sin bestyrelse og rådighed i de i § 1 nævnte situationer kun yde gaver eller lån af godtgørelsen og indtægten heraf, såfremt gaven eller lånet andrager ubetydelige værdier. Er den umyndige over 15 år, kan dette dog kun ske med dennes samtykke. Til ydelse af andre gaver eller lån, såvel af godtgørelsen og indtægten heraf, samt hvad der træder i stedet herfor, kræves statsamtets samtykke.

§ 6. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende og har virkning fra den 3. juni 1987, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. §§ 3-5 har virkning fra lovens ikrafttræden.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Lovforslagets indhold og baggrund.

1.1. Lovforslaget indebærer, at kulancemæssig godtgørelse til umyndige HIV-positive blødere og transfusionssmittede, samt til umyndige HIV-positive ægtefæller eller samlevere til en bløder eller transfusionssmittet udbetales direkte til værgen til dennes bestyrelse og rådighed. Forslaget omfatter såvel tidligere udbetalte godtgørelser, som godtgørelser, der udbetales i fremtiden. Formålet med forslaget er at sikre, at værgen – i lyset af den umyndiges alvorlige sygdom – i almindelighed selv kan bestyre og råde over den godtgørelse, der tilkommer den umyndige.

Lovforslaget indebærer derfor, at to af myndighedslovens bestemmelser ikke finder anvendelse, bl.a. myndighedslovens § 51, hvorefter justitsministeren fører tilsyn med værgemål og udfærdiger nærmere bestemmelser om værgens forhold til tilsynsmyndigheden, om værgens bestyrelse af den umyndiges formue og aflæggelse af regnskab m.v. Endvidere finder reglerne i lov nr. 211 af 13. maj 1981 om anbringelse og bestyrelse af umyndiges midler m.v., hvorefter umyndiges midler skal bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling, ikke anvendelse på de nævnte godtgørelser.

Da det på den anden side er vigtigt at sikre, at den umyndige ikke i forbindelse med værgens bestyrelse og rådighed påføres en unødigt risiko eller tab, skal værgen indsætte større pengebeløb i et pengeinstitut i den umyndiges navn eller anbringe dem i værdipapirer, ligesom visse større og mere usædvanlige og eventuelt risikofyldte og belastende dispositioner, som f.eks. køb og salg af fast ejendom samt ydelse af ikke ubetydelige gaver og lån, kræver statsamtets samtykke.

Lovforslaget vedrører alene udbetaling af godtgørelser til HIV-positive umyndige blødere, transfusionssmittede, ægtefæller eller samlevere. Godtgørelser, der tilkommer umyndige efterladte til en HIV-positiv bløder, transfusionssmittet eller smittet ægtefælle/samlever berøres ikke af dette lovforslag, idet de sædvanlige regler om midlernes anbringelse

og bestyrelse i en forvaltningsafdeling m.v., samt reglerne i myndighedslovens §§ 47 og 51 og regler fastsat i medfør heraf fortsat gælder for denne gruppe.

1.2. Efter aktstykke 39, tiltrådt af finansudvalget den 12. november 1992, jf. Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 914 af 19. november 1992 om godtgørelse til HIV-positive blødere, transfusionssmittede m.fl. og tekstanmærkning nr. 60 ad § 16.51.41.30 og 40 på finansloven for 1993, er sundhedsministeren bl.a. bemyndiget til at yde en kulancemæssig godtgørelse på 750.000 kr. til de hæmofilpatienter (blødere), der efter behandling med blodprodukter ved danske sygehuse er konstateret HIV-smittede, eller til HIV-positive personer, som med overvejen- de sandsynlighed er blevet smittet gennem blodtransfusioner ved danske sygehuse. På tilsvarende måde er sundhedsministeren bemyndiget til at yde godtgørelse til ægtefæller eller samlevere til en person, der er omfattet af ovennævnte bestemmelser, og som selv med overvejende sandsynlighed er blevet HIV-smittede af en af de pågældende blødere eller transfusionssmittede.

Godtgørelsen tager sigte på at kompensere de gener og store menneskelige omkostninger, som HIV-smitten har påført denne særlige gruppe.

En del af den gruppe, der efter reglerne er berettigede til godtgørelse, er umyndige. I overensstemmelse med de almindelige regler i anbringelses- og bestyrelsesloven vil den godtgørelse, der tilkommer den umyndige, skulle bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling. Forbrug af den umyndiges kapital kræver for hver enkelt disposition tilladelse fra statsamtet. Bestyrelsen medfører endvidere en automatisk kontrol med, at anbringelsesreglerne overholdes, og værgen skal for disse midler årligt indsende regnskab til forvaltningsafdelingen over værgens anvendelse af indtægter udbetalt til ham.

Anbringelses- og bestyrelsesloven indeholder således en række regler, som begrænser værgens faktiske rådighedsadgang over den umyndiges formue. Loven er således et supplement til myndighedslo-

ven, som fastlægger de grundlæggende principper for de umyndiges egne - beskedne - dispositionsmuligheder af økonomisk karakter og regulerer de områder, hvor værgens medvirken er retlig nødvendig.

Formålet med den nævnte lovgivning og de regler, der er fastsat administrativt i medfør heraf, er at beskytte den umyndige, som på grund af sin manglende handleevne i økonomisk henseende er særligt sårbar samt sikre, at midlerne kommer den umyndige til gode.

1.3. Justitsministeriet, hvorunder denne lovgivning henhører, har lagt vægt på, at de umyndige HIV-positive blødere og transfusionssmittede undergives samme beskyttelse som øvrige umyndige, men at disse børns sygdom og situation på den anden side begrundes, at der foretages en så smidig og hurtig administration som muligt ved ansøgninger om frigivelse af den umyndiges kapital.

Civilretsdirektoratet, der administrerer området under Justitsministeriet, har derfor i en cirkulæreskrivelse af 11. december 1992 til statsamterne m.fl. om frigivelse af godtgørelse til umyndige HIV-smittede blødere og transfusionssmittede henstillet, at der ved ansøgninger om frigivelse af disse midler udvises en meget høj grad af imødekommenhed under hensyn til den risiko, som HIV-smitten indebærer for den enkelte smittede. Det er ligeledes henstillet, at ansøgninger om frigivelser skal behandles forloids og inden for få dage.

1.4. Uanset at der således administrativt er fastsat meget lempelige og smidige regler for udbetaling af midler til denne gruppe umyndige, findes det, at der for disse umyndige gør sig helt specielle omstændigheder gældende, der begrundes en fravigelse af gældende lovgivning.

I aktskykket vedrørende godtgørelse til HIV-positive blødere, transfusionssmittede m.fl. er der således allerede fastsat en række undtagelser fra lovgivning under Skatte-, Social- og Boligministeriets område med henblik på, at de pågældende får størst mulig personlig gavn af godtgørelsen. Godtgørelsen er således ikke indkomstskattepligtig, den medfører ikke reduktion i ydelser, som i øvrigt måtte tilkomme de pågældende efter den sociale lovgivning, ligesom den ikke indgår i de pågældende personers husstandsindkomst ved beregning af individuel boligstøtte.

På denne baggrund og i lyset af, at der her er tale om familier, der i forvejen er ramt meget hårdt og konstant lider under et stort pres, ligesom børnene er i en særlig vanskelig situation på grund af deres alvorlige sygdom, bør denne gruppe umyndige og de-

res familier ikke påføres yderligere administrative belastninger. For de pågældende værgere kan det således forekomme belastende og omstændeligt, at der skal indsendes en begrundet ansøgning om frigivelse, når der ønskes frigivet midler af godtgørelsen, ligesom der efterfølgende skal indsendes regnskab for midlernes anvendelse. Uanset at disse regler er en beskyttelse af de umyndige, findes det, at sagens helt specielle omstændigheder og medmenneskelige hensyn begrundes, at godtgørelserne udbetales direkte til værgen til dennes bestyrelse og rådighed. Tidligere udbetalte godtgørelser stilles også under værgens bestyrelse og rådighed. Det forudsættes, at værgerne på passende måde sørger for godtgørelsens anvendelse til bedste for den umyndige, således at den umyndige får størst mulig personlig gavn af midlerne. Da det samtidig er vigtigt at sikre, at den umyndige ikke påføres tab eller en unødigt risiko, skal værgen indsætte større pengebeløb i et pengeinstitut i den umyndiges navn eller anbringe midlerne i værdipapirer, ligesom større og eventuelt økonomisk risikable og belastende dispositioner, som f.eks. køb af fast ejendom og ydelse af gaver og lån, kræver statsamtets samtykke. Det vil blive henstillet til statsamterne, at ansøgninger om tilladelse til de nævnte formål skal behandles forloids og så hurtigt som muligt.

2. Lovforslagets administrative og økonomiske konsekvenser.

Lovforslaget har ikke administrative og økonomiske konsekvenser.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Efter bestemmelsen udbetales kulancemæssig godtgørelse til umyndige HIV-positive blødere, transfusionssmittede, ægtefæller eller samleverer til værgens bestyrelse og rådighed. For så vidt angår kredsen af umyndige godtgørelsesberettigede henvises til de almindelige bemærkninger under punkt 1.2, samt punkt 1.4 for så vidt angår baggrunden for forslaget.

Værgen skal på passende måde sørge for godtgørelsens anvendelse til bedste for den umyndige. Herved forudsættes det, at værgen ved sin bestyrelse og rådighed over den umyndiges formue drager omsorg for, at den umyndiges interesser - set på baggrund af den pågældendes alvorlige sygdom - varetages med omhu og efter bedste evne.

Såfremt værgen undtagelsesvis ikke efterlever reglen om, at godtgørelsen skal anvendes til bedste for den umyndige, og den umyndige som følge heraf på-

føres et tab, vil værgen være erstatningspligtig over for den umyndige for den skade, der herved er forvoldt den umyndige, jf. myndighedslovens § 53. For så vidt angår umyndiges mulighed for at gøre erstatningskrav gældende mod værgen og/eller Sundhedsministeriet for tab lidt før lovens ikrafttræden henvises til bemærkningerne til § 6.

Til § 2

Efter § 2, nr. 1, finder § 47 i myndighedsloven ikke anvendelse på de af lovforslaget omfattede godtgørelser. I følge § 47 skal værgen for så vidt angår umyndiges midler under hans bestyrelse på passende måde sørge for deres bevaring og frugtbargørelse. Baggrunden for at denne bestemmelse ikke finder anvendelse er, at formålet med den kulancemæssige godtgørelse er, at den umyndige - set i lyset af vedkommendes alvorlige sygdom - skal have størst mulig personlig gavn af godtgørelsen. Formålet er således ikke primært at bevare og frugtbargøre godtgørelsen. På den anden side påhviler det værgen, at varetage den umyndiges interesser således, at denne får mest muligt gavn af godtgørelsen.

Ligeledes finder § 51 i myndighedsloven heller ikke anvendelse på de af forslaget omfattede godtgørelser. I følge § 51 fører justitsministeren tilsyn med værgemål og udfærdiger nærmere bestemmelser om værgens forhold til tilsynsmyndigheden, om værgens bestyrelse af den umyndiges formue og aflæggelse af regnskab herfor samt om, i hvilket omfang der kan tillægges værgen vederlag for bestyrelsen. Dette indebærer tillige, at de bestemmelser i bekendtgørelse nr. 871 af 17. december 1991 om værgens beføjelser og pligter (værgebekendtgørelsen), som er udstedt i medfør af myndighedslovens § 51, heller ikke finder anvendelse på disse godtgørelser. Værgen, der bestyrer den umyndiges midler, skal således ikke indhente samtykke fra statsamtet til enhver disposition udover, hvad der hører til sædvanlig bestyrelse af den umyndiges formue, ligesom værgen f.eks. heller ikke skal indsende regnskab til statsamtet over sin bestyrelse af den umyndiges formue og indtægter. Enkelte af de principper, der ligger til grund for værgebekendtgørelsen, er dog fortsat gældende for godtgørelser, omfattet af denne lov, jf. forslagets §§ 3-5.

Der vil således ikke generelt være noget indseende eller tilsyn med værgens dispositioner over de umyndiges midler, bortset fra de i §§ 4-5 nævnte særlige situationer.

De øvrige regler i myndighedslovens kapitel 5 om værgens beføjelser og pligter vil fortsat finde anvendelse på de af loven omfattede godtgørelser, således f.eks. § 48 hvoraf fremgår, at en umyndig ikke kan

forpligtes ved kaution eller anden sikkerhedsstillelse for tredjemands gæld, og § 50, hvorefter værgen så vidt muligt i vigtige anliggender skal indhente erklæring fra den umyndige, hvis han er fyldt 15 år.

Efter § 2, nr. 2, er godtgørelsen ikke undergivet de almindelige regler i anbringelses- og bestyrelsesloven, hvorefter umyndiges midler skal bestyres i en godkendt forvaltningsafdeling.

Til § 3

Efter § 3 skal alle pengebeløb under værgens bestyrelse efter denne lov indsættes i et pengeinstitut eller anbringes i værdipapirer i særskilt depot i den umyndiges navn. Bestemmelsen, der svarer til principperne i værgebekendtgørelsens § 12, medfører ingen indskrænkning i værgens mulighed for at råde over beløbet samt indtægten heraf. Formålet med bestemmelsen er alene at sikre, at den umyndiges midler ikke kan gøres til genstand for kreditorfølgning fra værgens kreditorer, således som der ellers kunne være risiko for, såfremt beløbet indestod i værgens navn i et pengeinstitut.

De i lov om en indskydergarantifond særlige garantier vedrørende fuld dækning af indskud, der forvaltes i godkendte forvaltningsafdelinger i henhold til anbringelses- og bestyrelsesloven, finder ikke anvendelse på de i denne bestemmelse nævnte beløb.

Ifølge stk. 2 kan værgen dog uanset stk. 1 fortsat have en kontant beholdning på 10.000 kr. eller beløb, der i øvrigt må anses for nødvendigt til dækning af løbende udgifter.

Til § 4

Bestemmelsen, der i det væsentlige svarer til værgebekendtgørelsens § 13, stk. 1, indebærer, at værgen ikke for de midler, der er under hans bestyrelse og rådighed efter § 1, uden statsamtets samtykke kan erhverve fast ejendom. Såfremt der er erhvervet fast ejendom, må værgen ikke uden statsamtets samtykke afhænde den umyndiges faste ejendom eller behæfte den med pant eller servitut og heller ikke bortforpakte eller bortleje den på usædvanlige vilkår eller på usædvanlig tid. Herved sikres det, at værgen ikke uden statsamtets samtykke kan påføre den umyndige den særlige forpligtelse og eventuelle risiko, der er forbundet ved at eje fast ejendom.

Til § 5

Efter § 5, der svarer til principperne i værgebekendtgørelsens § 16, må værgen kun yde gaver og lån af godtgørelsen og indtægten heraf, såfremt gaven eller lånet andrager ubetydelige værdier. Er den

umyndige over 15 år, kræves dennes samtykke. Andre gaver eller lån, såvel af godtgørelsen og indtægten heraf, samt hvad der træder i stedet herfor, kræver statsamtets samtykke. Bestemmelsen indebærer, at rene lejlighedsgaver af rimelig størrelse, f.eks. til fødselsdag og jul, kan ydes, ligesom der kan ydes mindre lån af ubetydelig værdi. Det er dog ikke muligt konkret at angive nogen beløbsstørrelse for, hvornår en gave eller et lån vil andrage mere end »ubetydelige værdier«. I vurderingen heraf vil indgå ikke blot beløbets størrelse, men også den umyndiges indtægts- og formueforhold. Da der ved ydelse af ikke ubetydelige gaver og lån kan påføres den umyndige tab eller risikofyldte forpligtelser, findes det rimeligt, at der til disse dispositioner kræves samtykke fra statsamtet.

Til § 6

Da det findes vigtigt, at loven træder i kraft så hurtigt som muligt, foreslås det, at loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende. Loven vil have virkning fra den 3. juni 1987, hvor Folketingets finansudvalg tiltrådte det første aktstykke i medfør af hvilket, der blev udbetalt en godtgørelse på 100.000 kr. til HIV-positive blødere. Godtgørelsen blev senere ved finansloven for 1988 forhøjet med 150.000 kr. til 250.000 kr. og yderligere forhøjet med 500.000 kr. ved Akt 39 12/11 92, således at den samlede godtgørelse nu i alt udgør 750.000 kr. Det bemærkes, at der på tidspunktet for dette lovforslags fremsættelse er udbetalt godtgørelser til i alt 7 umyndige HIV-positive blødere.

Stk. 1 indebærer, at såvel fremtidige som de førnævnte tidligere udbetalte godtgørelser til umyndige HIV-positive blødere, transfusionssmittede, ægtefæller eller samleverer stilles under værgens bestyrelse og rådgighed. Det betyder, at tidligere udbetalte godtgørelser, der måtte være indsat til bestyrelse i en godkendt forvaltningsafdeling, nu kan frigives og

udbetales til værgen til dennes bestyrelse og rådgighed efter de i § 1, samt §§ 3-5 nævnte regler.

Sundhedsministeriet har ved en fejl tidligere udbetalt visse af godtgørelserne på 750.000 kr. til umyndige HIV-positive blødere direkte til værgen. Så snart Sundhedsministeriet blev opmærksom på fejlen, blev disse værger anmodet om at indsætte godtgørelsen – fratrukket allerede forbrugte midler af beløbet – i en godkendt forvaltningsafdeling. Efter stk. 1 kan værgerne undlade at indsætte midlerne i en forvaltningsafdeling og i stedet selv bestyre og råde over beløbet til passende bedste for den umyndige.

Det bemærkes, at der kan være en risiko for, at en værges uberettigede dispositioner har medført, at en umyndig har lidt et tab på et tidspunkt før lovens ikrafttræden som følge af, at godtgørelser fejlagtigt blev udbetalt direkte til værgen. Erstatningskrav vil i disse situationer kunne gøres gældende ikke alene over for værgen, jf. bemærkningerne til § 1, men også over for Sundhedsministeriet i medfør af grundlovens § 73 direkte. Er en erstatningsberettiget fortsat umyndig på tidspunktet for udbetalingen af erstatningen, vil den erstatningspligtige i givet fald skulle indbetale beløbet til en godkendt forvaltningsafdeling efter de sædvanlige regler herom.

Som det fremgår er det således ikke hensigten med dette lovforslag og bestemmelsen i § 6, stk. 1, at fragte umyndige adgangen til at gøre erstatningskrav gældende over for Sundhedsministeriet i medfør af grundlovens § 73 for tab lidt ved en værges uberettigede dispositioner før lovens ikrafttræden. Loven overfører alene risikoen for tab lidt ved uberettigede dispositioner efter lovens ikrafttræden.

Stk. 2 indebærer, at §§ 3-5 har virkning fra lovens ikrafttræden. Værgen skal således ikke indhente statsamtets – efterfølgende – samtykke til dispositioner omfattet af §§ 4-5 foretaget før lovens ikrafttræden.